REHBER · AİHM ve Adil Yargılanma

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) Bireysel Başvuru Hakkında Bilgilendirme

9 Ağustos 2025 · Amsterdam Law Center · 4 dk okuma

1. AİHM Nedir ve Neden Başvuru Yapılır?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde yaşayan bireylerin, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)** kapsamında güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi hâlinde başvurabileceği uluslararası bir mahkemedir.

Türkiye, AİHS'e 1954 yılında taraf olmuş ve 1987 yılından itibaren bireylerin AİHM'e başvuru yapmasını kabul etmiştir. Bu nedenle, ulusal düzeyde tüm hak arama yolları tüketildikten sonra, bireyler AİHM'e başvurarak devletin sorumlu tutulmasını talep edebilir.

---

2. Kimler AİHM'e Başvuru Yapabilir?

AİHM'e şu kişiler başvuruda bulunabilir:

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren bireyler,

- Bu ihlalden **doğrudan, güncel ve kişisel olarak etkilenen** kişiler,
- Gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişileri (örneğin dernekler veya şirketler),
- Türk vatandaşları yanında, Türkiye'nin yargı yetkisi altındaki tüm bireyler.

Başvuru, sadece **kamu gücü (devlet, idare, mahkeme vb.) işlemleri, eylemleri ya da ihmalleri** nedeniyle yapılabilir. Özel kişiler arasındaki ihtilaflar AİHM'in yetki alanında değildir.

---

3. Hangi Hak İhlalleri AİHM'e Taşınabilir?

AİHM yalnızca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında güvence altına alınmış haklara ilişkin ihlalleri inceler. Örnek olarak:

- **Yaşam hakkı** (Madde 2)
- **İşkence ve kötü muamele yasağı** (Madde 3)
- **Özgürlük ve güvenlik hakkı** (Madde 5)
- **Adil yargılanma hakkı** (Madde 6)
- **Özel ve aile hayatına saygı hakkı** (Madde 8)
- **Mülkiyet hakkı** (Ek Protokol 1, Madde 1)

Bireysel başvuru bir "temyiz" ya da "dava düzeltme" başvurusu değildir. Mahkeme sadece, devletin bir temel hakkı ihlal edip etmediğini değerlendirir.

---

4. Başvuru Şartları Nelerdir?

AİHM'e başvuru yapılmadan önce şu şartların mutlaka sağlanmış olması gerekir:

- **İç hukuk yollarının tamamen tüketilmiş olması:**
  Başvurucu, Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere tüm etkili iç hukuk yollarını kullanmış ve nihai kararı almış olmalıdır.
- **Süre şartı:**
  Nihai iç hukuk kararının verildiği tarihten itibaren **4 ay içinde** AİHM'e başvuru yapılmalıdır. Bu süre, kararın tebliğinden itibaren başlar.

- **Haklı menfaat ve mağduriyetin bulunması:**

  Başvurucu, hak ihlalinden kişisel olarak doğrudan etkilenmiş olmalı, soyut veya genel şikâyetlerde bulunmamalıdır. Kabul edilebilir bir AİHM başvurusu, temellendirilmiş olmalıdır. Olaylar gelişigüzel ispattan yoksun sadece münferit isnatlardan oluşuyorsa AİHM bunu reddeder. AİHM kararlarında bu başvurunun temellendirilmesi meselesi *'açıkça dayanaksızdır (manifestly ill-founded)'* şeklinde yer almıştır. Dolayısıyla mahkemenin önem verdiği ve dayanak teşkil edecek bazı ifadeler başvuruda bulunmalıdır.

- **Aynı konuda daha önce uluslararası başvuru yapılmamış olması:**

  Daha önce incelenmiş bir başvuru tekrar yapılamaz.

---

5. AİHM Başvurusu Nasıl Yapılır?

A) Başvuru Formu ve Belgeler

AİHM'e başvuru, Mahkeme'nin internet sitesinden indirilebilecek **resmî başvuru formu** ile yapılır. Bu forma aşağıdaki belgeler eklenmelidir:

- Anayasa Mahkemesi'nin ve diğer yargı organlarının **nihai(gerekçeli) kararları**
- Hak ihlalini gösteren belge ve deliller (mahkeme kararları, bilirkişi raporu, yazışmalar, görüntüler vs.)
- Vekil ile başvuruluyorsa **avukat vekâletnamesi**
- Tüm belgeleri açıklayan ve tarih sırasına göre düzenlenmiş bir **dizi pusulası (belge listesi)**

B) Başvuru Nereye ve Nasıl Gönderilir?

Başvurular yalnızca **posta yoluyla** yapılabilir. Form ve ekleri aşağıdaki adrese gönderilmelidir:

The Registrar

European Court of Human Rights

Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

FRANCE

Önemli Not:

Başvuru, Mahkeme'ye ulaşma değil, **gönderim tarihi-gönderdiğiniz başvurunun posta damgasındaki tarihtir.** Bu nedenle postanın dört aylık süre içinde gönderildiğini belgelemek önemlidir. İadeli taahhütlü posta veya uluslararası kargo şirketleri tercih edilmelidir.

---

6. AİHM Hangi Kararları Verebilir?

Mahkeme başvuruyu kabul ederse şu kararları verebilir:

- **Hak ihlalinin tespiti**
- Başvurucu lehine **manevi ve/veya maddi tazminat**
- Devletin, ihlali ortadan kaldıracak yasal/uygulama değişikliklerine gitmesi

AİHM kararları **bağlayıcıdır**. Taraf devletler, verilen kararlara uygun şekilde hareket etmekle yükümlüdür.

---

7. AİHM'in Başvuruyu Reddettiği Durumlar (İdari Ret)

Mahkeme bazı başvuruları, esasına geçmeden doğrudan reddeder. Bu duruma "**kabul edilemezlik**" ya da **idari ret** denir. Aşağıdaki hallerde başvurular işleme alınmadan reddedilir:

- İç hukuk yollarının tüketilmemiş olması
- Başvuru süresinin aşılması (4 ay)
- Başvurucunun mağdur sıfatına sahip olmaması
- Aynı konuda daha önce başvuru yapılmış olması
- Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun veya soyut olması
- Anayasal önem taşımaması, önemsiz zarar
- İsimsiz (anonim) veya imzasız başvurular
- Mükerrer (tekrarlayan) başvurular
- Başvuru hakkının kötüye kullanılması (belge sahteciliği, yanıltıcı bilgi vb.)

İdari ret kararları kesindir. Aynı konuda yeniden başvuru yapılamaz.

---

8. Neden Hukuki Destek Almalısınız?

AİHM başvuruları ciddi bir hukuki değerlendirme ve titizlikle hazırlanması gereken işlemlerdir. Şekli eksiklik, sürede hata veya hukuki gerekçelendirme yetersizliği başvurunun reddine sebep olabilir. Bu nedenle başvuru sürecinde **deneyimli bir avukattan destek alınması**, başvurunun kabul edilebilirliği açısından önemlidir.

9. AİHM Başvurusu Yapmanın Önemi ve Avantajları Nelerdir?

Mahkeme başvurusu yapmanın avantajları arasında, adaletin tecelli etmesi, insan haklarının korunması, haksızlığa uğrayan bireylerin haklarını savunabilmesi, benzer durumdaki diğer mağdurların haklarının korunmasına katkıda bulunması ve hukuki bir sürecin başlatılması yer almaktadır.

Bu belge 23 Kasım 2026 tarihinde amsterdamlawcenter.com adresinden indirildi. Güncel sürüm: https://amsterdamlawcenter.com/tr/avrupa-insan-haklari-mahkemesine-aihm-bireysel-basvuru-hakkinda-bilgilendirme/